

Bijdragen en mededelingen van de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren

DE ONTWIKKELING VAN DE FINANCIËLE LASTEN IN DE BOSBOUW

[671]

door

TH. C. OUDEMANS

Wij weten allen: bouseigenaren en landgoedbezitters hebben onder de tegenwoordige omstandigheden van loon- en kostenverhogingen de grootste moeite om tot een sluitende begroting voor de exploitatie van hun bezit te komen. Telkens wordt er in natuurbeschermingskringen alarm geslagen als er weer een bosbezit of landgoed onder de hamer komt. Waar schuilen dan toch de moeilijkheden?

Lonen

Allereerst in de verhoging der arbeidslonen in de bosbouw, zonder dat er iets positief evenredig aan die verhogingen voor de werkgevers tegenover staat. Het zal de werkgevers bekend zijn, dat er in één jaar tijds drie loonsverhogingen zijn gegeven: 1 oktober 1959, 1 april 1960 (in verband met de huurverhoging van f 3,50 per week) en 1 juli 1960, gebaseerd op de arbeidsproductiviteit in de bosbouw. Boven het loon, gebaseerd op de C.A.O. van 1 juli 1960, komen dan nog 46% van het loonbedrag aan sociale en andere lasten (aan het einde van dit artikel heb ik daarvan een overzicht gegeven).

In de bosbouw is men in hoge mate afhankelijk van de weersomstandigheden. Gedurende vele dagen, soms weken kan niet worden gewerkt vanwege sneeuw, vorst of regen. Bovendien ligt het arbeidsterrein meestal ver van de bedrijfsgebouwen, wat tengevolge heeft, dat er veelal een uur per dag „verlopen” wordt. Voorts hebben de bosbouwers in de maanden december en januari een groot verlies tengevolge van „lichtverlet”. Volgens de C.A.O. moet er in die tijd 8 uur per dag worden gewerkt, hetgeen tengevolge van de korte dagen niet mogelijk is. Er moet echter wel 8 uur worden betaald.

Om te illustreren, wat deze loonsverhogingen betekenen voor het bos, zowel als voor de eigenaar, zij opgemerkt, dat uit een overzicht van de lonen tussen 1848 en 1948 (Gedenkboek Schovenhorst, 20/1 1848—20/1 1948, blz. 248) blijkt, dat deze in honderd jaar van f 0,06 tot f 0,64 per uur zijn gestegen. Van 1948 tot 1960, dus in twaalf jaren, stegen de lonen tot f 1,51 per uur en deze moeten dan worden vermeerderd met 46% sociale en andere lasten, zodat de kosten per gewerkt uur op f 2,29 komen (zie het hierbij gevoegde reeds genoemde overzicht der lonen, sociale verzekeringen en andere lasten).

Om de wijziging van de verhouding loon: hout duidelijk te doen uit-

komen, is het gewenst de lonen niet in geld uit te drukken, maar in hout. Om dit artikel niet te lang te maken, zal ik de berekening hiervan niet opnemen, doch alleen mededelen, dat een bosarbeider zijn werkgever thans ongeveer 150 m³ hout (loof- en naaldhout en zwaar- en licht hout dooreen) per jaar kost. Deze houtverslindende lonen kunnen op korte termijn nimmer worden gecompenseerd door sneller groeiende houtsoorten, rationalisatie van de bosarbeid (hetgeen investering vergt voor aanschaffing van moderne gereedschappen), scholing der arbeiders (efficiency in het bosbedrijf vergt wetenschappelijke leiding) of samenvoeging in het beheer met anderen. Natuurlijk worden deze betere economische middelen toegepast, maar ze zijn bij lange na nog geen compensatie.

Men vergete niet, dat het hout, dat thans wordt geveld, gezaaid of geplant is in een tijd toen de lonen tussen f 0,09 en f 0,17 per uur lagen. De bossen, die nu worden aangelegd, vergen een veel hogere investering. Van rentabiliteit voor dat geïnvesteerde kapitaal zal geen sprake zijn, tenzij de houtprijzen op niet aan te nemen wijze zullen gaan stijgen. Alle bedragen van lonen, sociale lasten, belastingen, verzekeringen, administratie enz. moeten uit de opbrengst van het bos komen. De administratie alleen al is door de maatregelen der laatste jaren zo ingewikkeld geworden, dat de boscigenaar zich moet laten bijstaan door een deskundige op dit gebied.

Onderhoudskosten

Naast de stijging der lonen schuilen in de tweede plaats de moeilijkheden in de onderhoudskosten van gebouwen. De gestegen lonen der ambachtslieden en de gestegen prijzen van materialen drukken zwaar op de exploitatie van het bosbedrijf. Dienstwoningen zijn onderworpen aan een voorgeschreven lage huur. Huurverhogingen betaalt de werkgever zelf in de vorm van huurcompensatie aan de werknemer. De verhoogde huren van dienstwoningen zijn niet vrijgesteld van inkomstenbelasting.

Overheidsmaatregelen.

Voorts moeten als derde moeilijkheid worden genoemd de invloed der Overheidsmaatregelen.

De instelling van het Bosschap had indertijd de bedoeling om tot een organisatie te komen, die onafhankelijk zou zijn van het Landbouwschap, omdat de bosbouw geheel andere eisen stelt aan grond, ruimte, arbeid en opbrengst, dan de landbouw, afgezien van ideële doelstellingen.

Het Bosschap telt, afgezien van vertegenwoordigers van de drie werknemersbonden, vertegenwoordigers van de Staat (het Staatsbosbeheer), de gemeenten en particuliere boscigenaren. De Hoofdafdeling Sociale Zaken kent aan werkgeverszijde echter slechts vertegenwoordigers van de particuliere boscigenaren. De resultaten van het sociaal overleg binden dan ook slechts de particuliere eigenaren en werknemers, die bij deze particuliere eigenaren werkzaam zijn. De Overheid regelt de sociale voorwaarden, waaronder haar werknemers werkzaam zijn, zelf, terwijl bij het overleg hierover andere werknemersorganisaties betrokken zijn dan de landarbeidersbonden. De Hoofdafdeling Sociale Zaken is een onderdeel van het Bosschap: de samenstelling van dit orgaan is echter niet identiek met die van het Bestuur van het Bosschap. In de C.A.O. 1959/1960 kwam het bovenstaande niet voldoende tot uiting. Thans is dit duidelijker

geformuleerd en is het zo, dat de C.A.O., afgesloten in het Bosschap (waarin dus de gehele Nederlandse bosbouw is vertegenwoordigd) alleen betrekking heeft op de particuliere bosbouw.

Vermeldenswaard is verder, dat de in de C.A.O. voor de bosbouw (dit geldt uitsluitend voor de particuliere sector) een jaarschema voorkomt, aangevende de uren die per week gewerkt mogen worden. Dit schema geldt dus niet voor het Staatsbosbeheer, noch voor de Gemeenten. Artikel 32 lid 2 en artikel 58 van de C.A.O., regelende het gebruik van een dienstwoning, waarbij met inachtneming van de wettelijke bepalingen een bepaald bedrag per week mag worden afgetrokken, geldt evenmin voor dienstwoningen van de Staat of Gemeenten.

In september 1960 werd aan alle ondernemers en beheerders van bosbouwondernemingen met een beboste oppervlakte van 100 of meer hectaren en aan alle beheerders- en rentmeesterskantoren medegedeeld, dat op 26 juni 1960 de Arbeids- en Rusttijden Verordening Bosbouw in werking was getreden. Ons werd een boekje met een rood kaft toegezonden, waarin die Verordening was afgedrukt. Als bosbouwondernemer wordt de overheid (dus in dit geval het Staatsbosbeheer) van dit begrip uitgesloten, omdat de arbeiders bij de overheid, voorzover hun arbeidsvoorwaarden krachtens de artikelen 125, 126 en 134 van de Ambtenarenwet 1929 worden geregeld, niet als arbeider in de zin van de verordening worden beschouwd.

De door de particuliere boscigenaar (met een beboste oppervlakte van 100 of meer hectaren) aan te leggen arbeidslijst geldt dus niet voor de „partners” in het Bosschap (het Staatsbosbeheer en de Gemeenten). Voor controle, uitgevoerd door een rijksinstantie, komt dus alleen de particuliere bosbouw in aanmerking.

Toen werd voorgesteld om nogmaals een loonsverhoging aan de werknemers in de particuliere bosbouw te geven, gebaseerd op een productiviteitsstijging in de bosbouw, genaamd „Arbeidsproductiviteit” en geschat op 4—5%, heb ik mij tegen het besluit hiertoe, genomen in de op 4 mei 1960 gehouden vergadering van de Sociale Commissie uit het Bosschap verzet. En wel omdat deze vermeende stijging niet gekoppeld is geweest aan een economisch onderzoek in de particuliere bosbedrijven. Zou dit wel het geval geweest zijn, dan zou gebleken zijn, dat deze bedrijven te kampen hebben met sedert drie jaar dalende houtprijzen.

Zowel de voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren, ir J. W. Hudig, op de algemene vergadering van 13 mei 1960, als de voorzitter van de Nederlandse Bosbouw Vereniging, prof. dr. J. W. Becking, op de voorjaarsvergadering van 20 mei 1960, hebben in hun openingsreids enerzijds gewezen op de sterke daling van de houtprijzen en anderzijds op de nog steeds stijgende arbeidslonen. Ir. Hudig berekende een prijsval van het hout van begin mei 1958 tot eind 1959, van ongeveer f 35 tot rond f 29 per m³, dat is bijna 20% gemiddeld van alle sortimenten. Prof. Becking deelde mede, dat in een tijdspanne van enkele jaren de arbeidslonen in de bosbouw met ruim 20% zijn gestegen. Desondanks is de verhoging door Rijksbemiddelaars goedgekeurd.

Zoals u weet heeft ondergetekende toen bedankt als lid van de Sociale Commissie uit het Bosschap, daar hij deze gang van zaken niet kon verantwoorden tegenover zijn medeboscigenaren.

Belastingen

Bij de moeilijkheden, die het particuliere bosbedrijf ondervindt, behoren ook de belastingen. Het is bekend genoeg, dat de opbrengsten van hout, uitgezonderd die van eikenhakhout, zijn vrijgesteld van inkomstenbelasting, maar niet van de omzetbelasting, die van rondhout 4—5% bedraagt. Deze omzetbelasting kan niet worden doorberekend, daar de verkoop van hout gewoonlijk geschiedt bij openbare verkoop of onderhands. In beide gevallen calculeert de koper de omzetbelasting in een lagere koopprijs. Vaste prijzen bestaan er niet.

Voorts is de successiebelasting een zware heffing in de particuliere bosbouw, die de instandhouding ondermijnt. Alle bezittingen van de Overheid en in de dode hand behoeven deze cijns niet op te brengen. Ook de overheidsmaatregelen in planologisch verband doen hun invloed op het particuliere bosbezit gelden. Bij uitbreidingsplannen der gemeenten en bij streekplannen is rekening gehouden met het bosbezit, dat in verband met de natuurbescherming en de recreatie niet mag worden bebouwd. Talloos zijn de voorbeelden, dat hieraan niet strikt de hand wordt gehouden. Dit geeft aanleiding tot onstabiele grondprijzen en dit kan weer leiden tot hogere belastingen.

Hoe de gevaren te keren

Wij hebben ons, als bosbezitters, af te vragen, wat wij tegen deze moeilijkheden kunnen doen. Zoals bekend is, hebben twee particuliere instellingen het initiatief genomen tot het houden van een enquête om na te gaan, welke de oorzaken zijn, dat het particuliere bosbezit node in stand kan worden gehouden, met als gevolg verwaarlozing en gehele of gedeeltelijke verkoop, met de funeste gevolgen voor de recreatie en de natuurbescherming. Het resultaat van deze gewaardeerde actie van de A.N.W.B. en van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten zal moeten worden afgewacht. Daarin zullen stellig ook de bezwarende belastingen ter sprake komen.

De gevaren, die het bosbezit bedreigen, zullen met de beste wil niet spoedig kunnen worden verholpen. Het blijft echter plicht te strijden voor een meer rechtvaardige beoordeling van de bosbouwer en de landgoedbezitter. Hij is minder in tel dan de Nederlandse boer, terwijl de bosbouwer veelal de goedkope rentmeester is, in dienst van het algemeen belang, dikwijls zonder ondernemersloon en die ten koste van financiële offers het bos beheert en in stand tracht te houden. De vierledige taak, die het bos vervult: de houtproductie, klimaatregeling, natuurbehoud van daarin voorkomende wilde fauna en flora en tenslotte recreatie, zal in de toekomst moeten leiden tot verdere tegemoetkoming door de Overheid, in de eerste plaats op fiscaal terrein.

Daarnaast is ook een behoorlijk bedrag voor subsidie voor hervorming van hakhout op de begroting noodzakelijk.

Gebeurt er niet spoedig iets effectiefs, dan gaat de verkoop van landgoederen door, met als gevolg kapitaalvlucht (iets wat de Minister van Financiën inziet), verkaveling van het bosbezit (welk bezit juist de Minister van Landbouw wil behouden) en afsluiting, wat funest voor de recreatie is.

Lonen, Sociale Verzekeringen en andere lasten.

Gebaseerd op de C.A.O. van 1 juli 1960, inclusief compensatie
huurverhoging 1960, voor een vaste bosarbeider, groep A.

Bruto-loon per jaar $52 \times 48 \times f 1,51 =$	f 3.768,96	
Looncompensatie huurverhoging ¹⁾ $52 \times f 3,50 =$	f 182,00	
Vacantietoeslag $2 \times 48 \times f 1,51 =$	f 144,96	f 4.095,92

Sociale Verzekering: verschillende premïën (zie hierna) 12% van $f 4.004,92^2) =$	f 480,59	
Pensioenzegels $52 \times (f 3,50 - f 1,75) =$	f 91,00	
Rentezegels $52 \times f 0,60 =$	f 31,20	f 602,79

f 4.698,71

$f 4.698,71 : 2496 = f 1,88$ per betaald uur (dit was $f 1,58$ volgens de
C.A.O. van 1 mei 1959).

Berekening per gewerkt uur:

1 week vakantie	48 uur	<table> <tr> <td>{ Nat. Feestdag</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>{ Nieuwjaarsd.</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>{ 2e Paasdag</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>{ Hemelvaartsd.</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>{ 2e Pinksterd.</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>{ 2e Kerstdag</td> <td>1</td> </tr> </table>	{ Nat. Feestdag	1	{ Nieuwjaarsd.	1	{ 2e Paasdag	1	{ Hemelvaartsd.	1	{ 2e Pinksterd.	1	{ 2e Kerstdag	1
{ Nat. Feestdag	1													
{ Nieuwjaarsd.	1													
{ 2e Paasdag	1													
{ Hemelvaartsd.	1													
{ 2e Pinksterd.	1													
{ 2e Kerstdag	1													
7 snipperdagen	$56\frac{1}{2}$ uur													
Alg. erkende Chr. feestdagen e.d. = $6 \times 8\frac{1}{2} =$	51 uur = in 1960:													
Kort verzuim en wachtdagen	17 uur													
3 weken onwerkbaar weer	144 uur													
Kleine schaft $46 \times 2\frac{3}{4}$	126 uur													
Totaal $52 \times 48 = 2496 -$	443 (afgerond) = 2053 manuren	6												

Kosten per gewerkt uur $f 4.698,71 : 2053 = f 2,289 =$ afgerond $f 2,29$
per uur. (was vorig jaar $f 1,91$ per uur = 20% of $f 0,38$ per uur hoger!)

Percenten Sociale Verzekering:

Ziekenfonds	= 2,4% (4,8—2,4)
Ziektewet ³⁾	= 2,1% (3,1—1,0)
Landb. Ongev. Wet ³⁾	= 1,5%
Kinderbijslag Wet	= 5,5%
Wachtg. Werkel.h. Wet	= 0,5% (1,0—0,5)
	<hr/>
	12%

¹⁾ Deze huurverhoging verieert al naar de gemeenteklasse van $f 4,00$ tot $f 3,50$.

²⁾ Het loon groot $f 4.095,92$ verminderd met de pensioenbijdrage van de werknemers;
 $52 \times f 1,75 = f 91,00$.

³⁾ Getaxeerd; worden per rayon vastgesteld.